

בענין אפקריה רחמנא לזרעיה דעכו"ם

א. ב' הדינים המבוארים בברייתא

איתא ביבמות (צז:): "ת"ש שני אחים תאומים גרים וכן משוחררים לא חולצין ולא מייבמין וכו' היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין וכו'". ומבואר בגמ' (צח.) דאפילו אי ידעינן שבאו מטיפה א' אין חולצין ואין מייבמין, דאפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה. ויליף הש"ס דין הב' מקרא דס' יחזקאל (כג:כ) "בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם." וכוונת הגמ' בדין הב' היא דאין מייבמין כיון דיבום תלוי בשאר האב, והיות דשניהם אינם מתייחסים אחר אביהם, אין היבם שאר האב דאחיו המת. ועמד רש"י אהא דמיבע"ל להש"ס למינקט פטור חדש דאינם שאר האב ולא פשט ליה מכלל דאית לן בכה"ת דגר שנתגייר כקטן שנולד, דמה"ט לחוד שפיר איכא למימר דאין ב' האחים קרובים. ולכך פירש"י (צח.) בד"ה הא דאמור רבנן ובר"ה ה"ג) דב' טעמים איכא לב' הדינים המבוארים בברייתא. אה"נ הא דמבואר ברישא דב' אחים גרים אינם מייבמין הוי משום דגר שנתגייר כקטן שנולד, דהתם איכא גירות. אבל בהא דסיפא דב' תאומים שנתגייריה אמם, כיון דלידתן בקדושה, אין גירות האם (שהיתה קודם לידתן) קרויה גרות לגבי התאומים. וממילא, אין הפטור מיבום משום הדין דגר שנתגייר וכו' אלא משום הדין החדש דזרמת סוסים.¹

ב. שיטת רש"י והרשב"א דדוקא בגירותן

הנה קי"ל (קידושין יז:): דדבר תורה עכו"ם יורש את אביו.

---

1. ע' בדברי התוס' (בכורות מו. בד"ה נתגיירה) דיישבו קושיית רש"י דהכא, דאמאי נקט הש"ס טעמא דזרמת סוסים ולא טעמא דגר שנתגייר וכו', בע"א. ומשמע דפליגי אדברי רש"י וס"ל דבהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה גירות אמם הויא גירות גם לגביהם.

ובפשטות מבואר בדברי הגמ' דהדין דגר שנתגייר וכו' הוא כמשמעו, דדוקא כשנתגייר הוא דהוי כקטן שנולד, אבל כ"ז שהוא עכו"ם אית ליה קורבה לקרוביו. והיינו ג"כ המשמעות דהגמ' לעיל (סב.), דפליגי ר' יוחנן ור"ל בעכו"ם שהיה לו בנים בגיותו ונתגייר, אי קיים פו"ר. דס"ל לר"י דקיים פו"ר, ופליג ר"ל, דגר שנתגייר כקטן שנולד. והקשה עליו ר' יוחנן מהא דאי' בקרא דמלכים (ב' כ', י"ב) "בלאדן בן בלאדן", והשיב ר"ל, "בהיותן עכו"ם אית להו חייס, נתגיירו לית להו חייס." והוא כנ"ל, דדוקא בנתגיירו הוא דפקע חייס שלהם משום הכלל דגר שנתגייר. אבל כל זמן שהם עכו"ם, מתייחסין. ומבואר בדברי התוס' שם (ד"ה רבי יוחנן) דגם ר"י ס"ל ככלל דר"ל דבנתגיירו לית להו חייס, והא דס"ל לר"י דאעפ"כ קיים מצוות פו"ר הוא משום פרט בדין דמצוות פו"ר, דכיון דנתייחס אחריו בגיותו, סגי בזה לפו"ר. (ומבואר בהמשך הגמ' שם דפליגי ג"כ לענין בכורה, אי לידתו מוציא בן הנולד לאחר גירות מתורת בכורה לנחלה.)

וכע"ז יל"פ בדין החדש דהכא דזרמת סוסים, דגם דין זה לא אמרה רחמנא אלא בעכו"ם שהוא עכשיו ישראל, דהוא אינו מתייחס אחר אביו, אבל עכו"ם דעלמא מתייחס אחר אביו עכו"ם, ובכה"ג ל"א דזרמת סוסים זרמתם. ואע"ג דדברי הש"ס לגבי פו"ר וירושה דבהיותן עכו"ם אית להו חייס נאמרו לגבי הכלל דגר שנתגייר וכו', נקט רש"י בהדיא כל הסוגיא הנ"ל דפו"ר גם לגבי הכלל דזרמת סוסים וגו'. דעי' רש"י (ב"ק פח. ד"ה גר) ד"גר אין לו חייס מדכתיב וזרמת סוסים זרמתם, ואע"ג דכתיב בלאדן בן בלאדן, הנ"מ בגיותן אבל נתגיירו הבנים לא נתייחסו אחר אביהם, בפ' הבא על יבמתו." ומבואר כנ"ל, דכלל רש"י קרא דזרמת סוסים עם הדין דגר שנתגייר, וכתב דשניהם קאי דוקא אגירותן, אבל בגיותן נתייחסו אחר אביהם. ופשוט דס"ל דעכו"ם מתייחס אחר עכו"ם.

ולאמור ג"כ מבואר הא דאי' בגמ' לעיל (עח:) דאם בא עכו"ם מאומה אחת על אשה מאומה אחרת, נקטינן דבאומות הלך אחר הזכר. דכמשנ"ת, בנכריותן הם מתייחסים, ואזלי' ביוחסיהם בתר אביהם, ורק

כשהולד ישראל הוא דאינו מתייחס כלל.

וכן מבואר בדברי הרשב"א ליבמות. דנקט הש"ס שם (מה:): לפרש טעמא דמ"ד דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר. וגרס הרב האי גאון בתשובה (הביאו הרמב"ן והרשב"א) בדברי הגמ' דילפי' מאשת אב, דמה אשת אב זרעו מיוחס אחריו, אף כל שזרעו מיוחס אחריו שייך ביה ממזרות, הא עכו"ם דאין בנו מתייחס אחריו, לא שייך ביה ממזרות. ותמה עליו הרשב"א, הא "גוי זרעו מיוחס אחריו הוא, כדאמרי' לקמן...בלאדן בן בלאדן." ות' הרשב"א דבבא על בת ישראל הוא דאינו מיוחס אחריו, דבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך. ומבואר מתוך קושייתו דס"ל להרשב"א כפירש"י הנ"ל, דכל זמן שלא נתגיירו, עדיין מתייחסין אחר אביהם.

ג. גר שנתגייר כקטן שנולד מסברא

בטעם הדין דגר שנתגייר כקטן שנולד, וגם בפירוש דברי הרשב"א דעכו"ם הבא על בת ישראל אין הולד מתייחס אחריו, פי' הגרי"ד סולוביצ'יק (הו"ד בס' ארץ הצבי עמ' קיג) דהוא מסברא, דא"א שיהיה יחס בין ישראל ועכו"ם.² והוסיף מו"ר הגר"צ שכטר לפרש (שם הע' ד') ע"פ הא דילפינן בגמ' (קידושין סח:): דאין קידושין תופסין בין ישראל ועכו"ם. דניתן להאמר דגדר הדין דאי תפיסת קידושין הוא דאין שום קורבה או יחוס בין ישראל ועכו"ם. ואה"נ דבין עכו"ם לעכו"ם משכח"ל יחוס, אבל אינו בר יחוס לגבי ישראל. והוסיף הגרי"ד לפרש דסברא זו היא היסוד להא דגר שנתגייר כקטן

2. וע"ע ח' הגרי"ז ריש פ"ח דבכורות (מז). דכתב לדייק מדברי הרמב"ם (פי"ד מהל' איסור"ב הי"ז) דשאני פרשת עריות דבן נח מפרשת עריות דישאל. (וממילא נקט הגרי"ז לפרש דברי רש"י בבכורות שם, דה"ט דאמרי' גר שנתגייר גבי עריות. דאין הכלל שייך אלא בדין דאינו נוהג בהיותו עכו"ם, ונוהג רק בהיותו ישראל.) ולפי"ז אשכחן טעמא אחרונא להא דאין ישראל בן עכו"ם מתייחס אחריו, דאין פרשת יוחסין וקורבה של א' שוה לשל חברו. והעיר לי מו"ר הגר"צ שכטר דלפי"ד הגרי"ז משכח"ל עוד גדר לכלל דגר שנתגייר כקטן שנולד, והוא, דכל היכא דהדינים שונים בפרטיהם לגמרי, א"א שיהיה שום המשך בין מצוה ששייכת דוקא בגיות, ומצוה ששייכת דוקא בהיותו ישראל. ולפי"ד ל"ק כל הקושיות דלקמן בסמוך (הערה 4).

שנול"ד בכלל.³ דכיון דנתגייר הגר, מיד פקע ממנו כל היחוס לגבי קרוביו. ואף אם שוב נתגיירו הקרובים, כבר פקע היחוס, ואינו חוזר וניעור. ומה"ט הוא דלגבי עריות, פו"ר, ירושה, ופסול עדות (יבמות כב.), דכולם עניני יחוס או קורבה, קיי"ל דקטן שנול"ד.⁴

3. ועי' ח"י חת"ס (ע"ז סג: בד"ה אקילו ביה רבנן) דחפש מקור לכלל הש"ס דגר שנתגייר כקטן שנול"ד, וכתב דאולי מקורו ע"פ הא דאיתא בגמ' (ע"ז שם) דבירושה אמר קרא "ואם אין לאיש גואל", ורק בגר הוא דמשכח"ל אחד מישראל שאין לו גואל. אבל פקפק החת"ס גם בזה, דמנ"ל להש"ס כן, והניחו בצ"ע. ובמשך חכמה לפ' ואתחנן (דברים ה:כו) כ' דהמקור הוא מהא דמסתמא קודם מ"ת הרבה מבני" שיצאו ממצרים נשאו קרובים שהיו מותרין לבני" ואסורין לישראל, ואעפ"כ, לאחר מ"ת אמר קרא "שובו לכם לאהליכם", שהיו מותרים לנשותיהן. וצ"ל דכיון דנתגיירו בשעת מ"ת הוא דהיו מותרין להם. (ועי' שב שמעתתא בהקדמתו דהביא דנקט מהמהר"ל מפראג כמילתא דפשיטא להיפוך, דלא היו ישראל כקטן שנולד בשעת מ"ת, והאריך בטעם הדבר.) אבל לפי"ד הגרי"ד הוא סברא כנ"ל, וילפי' ליה בש"ס דקידושין מקראי דאין קידושין תופסין ביניהם. (כך נקט מו"ר בספר ארץ הצבי שם.)

וע"ע בריטב"א אדברי ר' יוסי הנ"ל (יבמות מח:) דנקט מהרא"ה דקרא דהביא הש"ס אח"כ ד"אשר באת לחסות תחת כנפיו" הוא המקור לדבר ר' יוסי דגר שנתגייר כקטן שנול"ד לגבי עונשין. ואם ננקוט כמש"כ תוס' ישנים (הו"ל סוף הערה 4) דכוונת ר' יוסי לדין דגר שנתגייר דכה"ת, אז משכח"ל עוד קרא למקור דגר שנתגייר כקטן שנול"ד.

4. ולפי"ז צ"ל דהא דאיתא ביבמות (סוף מח:) דאמר ר' יוסי דלא נענש גר אהא דלא קיים ד' המצוות דב"נ בגיותו משום דגר שנתגייר כקטן שנול"ד אינה אלא מליצה בעלמא למימר דפנים חדשות באו לכאן. דעיקר הדין דגר שנתגייר כקטן שנול"ד אינו אלא בעניני יוחסין וקרובה. והכי משמע מהא דכתבו התוס' (סנהדרין עא: בד"ה בן) דלא איירי הש"ס דיבמות אלא בלצאת ידי שמים (וכדמוכח מסוגיא דסנהדרין שם, דלפעמים כן מענישין אותו לאחר שנתגייר), ואין כוונת הש"ס לדינא כלל. אלא דעי' בהגר"א סוף שו"ע אהע"ז שהביא דעת ר' יחיאל (והוא מהמרדכי לסנהדרין אות תש"כ) דאשת איש שנבעלה לנכרי והדר נתגייר הנכרי, מותר לה מטעם דגר שנתגייר כקטן שנול"ד. ופלא הוא, דמה ענין גר שנתגייר וכו' להתם, דאיסור לבועל אינו דין ביוחסין. (ומשמע דנקט דברי ר' יוסי לדינא.) וע"ע במאירי לפסחים (כה:) דכתב דאע"ג דישאל עובד ע"ז שעשה תשובה פסול לקרבן פסח לעולם, שאני גר שעבד ע"ז בגיותו. ומשמע קצת דהוא משום דגר שנתגייר כקטן שנול"ד. ודין זה ג"כ צ"ע לאור הנ"ל, דל"א גר שנתגייר כקטן שנול"ד לדינא אלא בעניני יוחסין וקרובה, ולא לגבי איסורים. (כ"ז שמעתי מפי מו"ר הגרצ"ש.) ועי' תוס' ישנים ליבמות שם דכתבו בהדיא אמירא דר' יוסי: "וכמו כן אינו אסור בקרובות מטעם הזה דקטן שנול"ד, ולכאורה מבואר בדבריהם דהכלל דנקט ר' יוסי ה"ה לכהת"כ, ודלא כדברי הגרי"ד. וכ"מ מדברי המאירי ביבמות שם (בד"ה גר שנתגייר) שכתב פה א' דגר שנתגייר כקטן שנול"ד לענין קורבה ולענין דאינו נענש על מה שעבד בגיותו.

ודעת ר' יחיאל הובאה ג"כ בחי' הריטב"א לכתובות (ג: בד"ה משום) והיש"ש (כתובות פ"א סו"ס"ה בשם ר' יואל מפריז, ולכאורה צ"ל ר' יחיאל מפריז), וכע"ז נקט תוס' הרא"ש (סוטה כו: בד"ה והא אמר בסוה"ד), וכיון לזה הרש"ש (כתובות ג: בד"ה ומת"כ התיר ר"ת). וע"ע בספר נר למאור, מתורתו של הרה"ג ר' שרגא פייוויל פארעצקי (סי' ל') שהאריך בענינים אלו.

אלא דלכאורה מבואר מדברי רש"י כאן דלא ס"ל כסברא זו (והערוני לזה ידידי הר"ר זאב רייכמן). דפירש"י בברייתא הנ"ל דיבמות (צז:): דבהורותו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, הו"א דמתייחס הבן אחר האב (כיון דליכא גירות), ודב' אחיז תאומים מייבמין זא"ז, אלא דקמ"ל קרא דזרמת סוסים דל"א כן. והיינו, דאע"ג דהאב עכו"ם, והבן ישראל, ל"א דכקטן שנולד ודא"א מסברא שיתייחס אחר אביו אי לאו קרא אחרינא דזרמת סוסים.

אלא דאולי יש ליישב דברי הגרי"ד גם אליבא דרש"י. דאהא דאיתא בש"ס דב"ק (שם) דגר אין לו חייס, נקט רש"י דמקור הדבר הוא מקרא דזרמת סוסים, ולא הביאו מהכלל דגר שנתגייר כקטן שנולד. ולכאורה היא משום דס"ל כנ"ל, דכללא דגר שנתגייר וכו' אינו אלא היכא דנתגייר, ולא היכא דנולד בקדושה. ולכך הביא רש"י מקרא דזרמת סוסים, לכלול גם ישראל בן עכו"ם שלא עבר מעשה הגירות. אבל עכ"פ משמע מדברי רש"י, דהגם דבסלק"ד דהש"ס דיבמות (צח:): גר שנתגייר לחוד וזרמת סוסים לחוד, למסקנת הש"ס, היינו הך. דהביא רש"י קרא דזרמת סוסים כמקור גם להא דגר שנתגייר כקטן שנולד. דהשתא דגלתה רחמנא הדין דזרמת סוסים, שני הדינים הם חלקים מדין אחד. ולפי"ז שפיר איכא למימר דהבין רש"י למסקנת הדברים, אחר דדרשו רז"ל קרא דזרמת סוסים, דהכלל דגר שנתגייר כקטן שנולד הוא משום דא"א שיהיה שום יחוס בין ישראל ועכו"ם.⁵ ולפי"ז, איכא למימר דהאי קרא דזרמת סוסים הוא גופא המקור לדין דגר שנתגייר כקטן שנולד, וגילוי לסברת הגרי"ד. והגם דהאי קרא קאי דוקא על אביו (וכדפירש"י שם בד"ה זרמת סוסים דהיינו זרע שיורה כחץ), היינו דוקא משום דנולד בקדושה, ומישראלית. אבל אה"נ, אם אמו היתה עכו"ם, אינו מתייחס אחר אמו ג"כ.

5. וע"ע פירש"י לבכורות (מו. בד"ה נתגיירה מעוברת) דנקט דאינו בכור לנחלה משום דזרמת סוסים זרמתם. והקשו התוס' שם (בד"ה נתגיירה) דיותר ה"ל לרש"י למימר דטעמא משום דגר שנתגייר וכו'. אבל לפמשנת דשניהם דין אחד, ל"ק ול"מ.

ד. שיטת הרמב"ן דאפילו בגיותן

ע"רמב"ן (יבמות צח. בד"ה ופי' הברייתא) דכתב, "שכל שאר האם אסור לבני נח כדדריש בסנהדרין לאמר שזה גילוי עריות, אבל בשאר האב לא מרבין משום דרחמנא אפקריה לזרעיה ואפילו בגיותן, וכי כתיב זרמת סוסים זרמתם בגיותן כתיב." דהיינו, דפליג הרמב"ן אשיטת רש"י והרשב"א הנ"ל, וס"ל דהא דאין לעכו"ם חייס לאביו אינו רק בגירותו אלא אפילו בגיותו. אלא ע"ש עוד (בד"ה ודכולי עלמא) דעמד הרמב"ן אהא דלדבריו קשין דברי הש"ס בפו"ר בכורה וירושה, דבכולם משמע דבגיותו עכו"ם מתייחס אחר אביו (ומה"ט אביו מקיים פו"ר, ואין לאביו עוד בכור לנחלה, והוא יורש את אביו). וז"ל, "ואע"ג דאית להו חייס, ולענין ירושה נמי אמרינן גוי יורש את אביו דבר תורה, התם שאני דגלי ביה רחמנא. אבל לענין עריות לית ליה, דרחמנא אפקריה לזרעיה בין בגיות בין בגירות, והיינו נמי דאיצטריך לרבויה בירושה."

וכעין קושיית הרמב"ן על דברי עצמו הקשה ר' אלחנן בקוה"ע (סי' נ"א סק"ג), דאיך אפשר לומר דגר אפילו בגיותו אין לו יחוס לאביו, הא דין זה נסתר מב' סוגיות בש"ס. חדא, סוגיא הנ"ל דפו"ר ובכורה, דמבואר דאית לעכו"ם חייס בגיותו בין לר"י ובין לר"ל. ועוד, הא דאיתא בגמ' דבאומות הלך אחר הזכר. ויש להוסיף דקשה ג"כ הא דעכו"ם יורש את אביו דבר תורה.

וכתב הרמב"ן כדי ליישב דבריו "דכו"ע בשאר האם נתרבו בהן כל העריות אבל בשל אב אין להם שאר כלל⁶ אלא משום גזה"כ... והיינו דגרסי' התם א"ר הונא גוי מותר בבתו, פי' משום דאין חוששין בהם לזרע האב.

6. מבואר בדברי הרמב"ן דדוקא ביוחסי האב הוא דאמרי' דזרמת סוסים זרמתם, אבל עדיין מתייחס הבן אחר אמו. ולפי"ד אולי לא אשכחן ב' דינים נפרדים דזרמת סוסים זרמתם וגר שנתגייר כקטן שנו"ד. דלעולם ליכא יחוס בין עכו"ם לאביו, ולגביה הוא דאמרי' בגמ' דהוא כקטן שנו"ד, ולגבי אמו לעולם הוא כן מתייחס אחריה, בין בגיותו ובין בגירותו. ולפי"ז לא קשה קושיית האחרונים דלעיל (הערה 3) דמנ"ל דגר שנתגייר כקטן שנו"ד, דהוא מהכא.

ואע"ג דאית להו חייס, ולענין ירושה נמי אמרי' גוי יורש את אביו ד"ת, התם שאני דגלי ביה רחמנא. אבל לענין עריות לית ליה, דרחמנא אפקריה לזרעיה בין בגיות בין בגירות, והיינו נמי דאיצריך לרבויה בירושה. ונראה פשוט בכוננת הרמב"ן, דאין כל הדינים השייכים בין אב לבן תלויים בייחוס, אלא דמקצת הדינים תלויים במציאות שהוליד האב את הבן ונקרא הבן על שמו. ואה"נ דאין לעכו"ם התייחסות לאביו, אבל כיון דנקרא בנו על שמו, דינים התלויים בזה יש להם. ופרט הרמב"ן את הכללים בזה.

דבירושה, כתב הרמב"ן דהיא גזה"כ, וכוונתו כנ"ל, דאינה תלויה בשאר הגדרת יוחסין. ויל"פ, דאינה ענין קורבה גמורה, אלא דקבעה רחמנא דבן עכו"ם עכ"פ קם תחתיו דאביו כיון דהולידו במציאות. וכע"ז יל"פ בדיון בכור לנחלה, דהוא תלוי בכור הנקרא ע"ש, ולא דוקא המתייחס אחריו.

וגם פו"ר איכא למימר דתלוי בהולדת בן שהיה מזרעו, אע"ג דלא יתייחס הבן אחריו. ויש להביא סמך לזה ע"פ הא דלפי רוב הראשונים קיי"ל דגר קיים את המצוה אפי' אם בניו נשארו בנכריותן. (ודלא כשיטת הרמב"ם.) והוא משום דלא בעי' אלא שהוא נקרא על שמו,⁷ וסגי בזה.⁸ מאידך גיסא, דיני עריות תלויים בייחוס, ולא סגי בקריאה על שמו.⁹

7. ועי' מנ"ח (מצוה א' אות י"ג בדפו"ח) דכתב כמילתא דפשיטא דכיון דקיי"ל דעבד ועכו"ם הבא על ב"י הולד כשר, ומתייחס אחר אמו, אם בא עכו"ם על ישראלית בגיותו ואח"כ נתגייר, לא קיים העכו"ם פו"ר, דאין בנו מתייחס אחריו. אבל להנ"ל בדברי הרמב"ן, גם בגיותו אינו מתייחס אחריו, ואעפ"כ קיים פו"ר. ולכאורה לא יסבור הרמב"ן כדברי המנ"ח. אבל גם איכא למימר דכולי עלמא לא ס"ל כדברי המנ"ח, וכעין הסברא שכתבנו, דפו"ר תלוי בקריאתו על שמו, ואולי אפי' בכה"ג קיים את המצוה. והא דמבואר בגמ' דעבד לא קיים פו"ר בבניו שהוליד בעבודתו הוא משום דאפילו קריאה ע"ש ליתא, כדילפי' עם הדומה לחמור.

8. וראיתי דכ"כ בחי' רבי שמואל (יבמות ס"י י"ב אות ד'), וע"ע בקרן אורה (סב.). ואולי עפי"ז יל"פ ד' התוס' (יבמות סב. בד"ה רבי יוחנן) דפי' בשי' ר' יוחנן (דהכי קיי"ל) דקיים פו"ר, "אע"ג דלענין כמה דברים אמרי' גר שנתגייר כקטן שנולד מ"מ מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מייחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר."

9. כן נראה להגדיר את החילוק בין הדינים כדמדויק בלשון הרמב"ן. והאריך הגרי"ד כע"ז ביתר ביאור וביתר פרטים, לחלק בין הדין דשאר בשר והדין דקורבה לגבי גר שנתגייר (הו"ד ברשימות שיעורו שנדפס בקובץ בית יצחק (תשנ"א-חוברת כג) ובארץ הצבי סי'

ה. באומות הלך אחר הזכר להרמב"ן

אלא דעדיין צ"ע לדברי הרמב"ן הא דקיי"ל דבאומות הלך אחר הזכר. דבפשטות, אם אין הולד מתייחס אחר אביו, א"א לקבוע אומתו ע"פ אביו. אבל לפמשנ"ת איכא למימר דגם קביעת האומה אינה תלויה בדין יחוס ממש. דלקביעות דין זה סגי בהא דנקרא הבן ע"ש אביו. וע"פ יחס זה הוא דקבעינן אומת הולד, והוא מאביו.

אבל באמת יש לתרץ הא דקביעת האומה בע"א ג"כ. דפירש"י בגמ' שם דהכלל דבאומות הלך אחר הזכר אינו שייך בכל אומות, אלא רק לז' העממין, ודוקא בנוגע לאיסור דלא תחיה כל נשמה (דשייך להם בלבד). אבל לגבי מצרי ואדומי וכדומה, לא אזלינן בתר האב אלא בתר האם. והגם דכתבו האחרונים לדייק כן מדברי הגמרא,¹⁰ עדיין טעון ביאור. ועכ"פ לפי דברי הרמב"ן, דאין שום יחס לאב כלל, ניחא. דבאמת מובן אמאי לא אזלי' בתר האב לקבוע דאין לו להבן יחס לאביו. דלהיפך, חידוש הוא לגבי איסור זה דאזלי' בתר האב. (ואולי האיסור דלא תחיה וגו' אינו תלוי ביחוסו לאביו אלא בקריאת שמו מאביו, דכל החיוב הוא לאבד את שם האומה).

ו. לשון הרמב"ם בדין באומות הלך אחר הזכר

עיינ בדברי הרמב"ם (פי"ב מהל' איסו"ב הכ"א): "גר עמוני שנשא מצרית הולד עמוני. וגר מצרי שנשא עמונית הולד מצרי. זה הכלל, באומות הלך אחר הזכר, נתגייירו הלך אחר הפחות." ודברי הרמב"ם סתומים מתחילתן ועד סופן. וקשה אפילו לקבוע הציור דאיירי בו הרמב"ם. דמבואר דהאב גר, אבל לא ברור אם האם נתגיירה. ודאי נתגיירה האם, מבואר בגמרא דבהולד אמרינן כללא דנתגייירו הלך אחר הפחות. וא"כ, אין להרמב"ם לכתוב בהדיא

¹⁰ ט"ו הערה ז'). אבל אין הכרח מדברי הרמב"ן לפרש כן, ונראה כמש"כ. וע"ע בחי' הגר"ח על הרמב"ם (פט"ו מהל' איסו"ב ה"ט).

10. עי' ערו"ג דדייק כן מפשטות דברי הש"ס דקידושין (שם), וכתב האו"ש (פי"ב מהל' איסו"ב הכ"א) דהוא פשטות כוונת הבבלי כנגד הירושלמי.

דהולד עמוני או הולד מצרית, דהדין תלוי באי הולד זכר או נקבה. דלנקבה, פגם גרוע הוא להיות מצרי, משא"כ לזכר, גרוע יותר להיות עמוני. וצ"ב למה סתם הרמב"ם וכתב ברישא דהולד עמוני ובסיפא דהולד מצרי. ואם ננקוט דלעולם לא נתגיירה האם, עדיין דבריו תמוהים, דלפ"ז אין שום ציור דבאומות הלך אחר הזכר, דבשני הציורים האב ישראל. ועמדו האחרונים אדברים הנעלמים של הרמב"ם, ועי' באו"ש שהאריך בזה, ונקט דטעות נפלה בדברי הרמב"ם. ובב' האופנים באמת צ"ל "עכו"ם עמוני" ו"עכו"ם מצרי", במקום "גר עמוני" ו"גר מצרי". (ולכאו' כוונתו דר"ל דטעו הסופרים וכתבו "ג-ר" במקום "ג-ו-י", והוא"ו יו"ד היה צ"ל רי"ש.) וכוונת הרמב"ם הוא רק לכלל דבאומות הלך אחר הזכר. אבל דחוק הוא לפרש כן בלשון הרמב"ם דהא אין דרך לומר "גוי עמוני" אלא "עמוני". ועו"ק הא דכתב הרמב"ם ב' כללים, וצייר רק א' מהם.

וע"פ דיוק בדברי הרמב"ם כפשוטם נראה יותר דכוונתו היא לגר שנשא נכרית. והיינו דברים ככתבן, "גר עמוני שנשא מצרית" וכן "גר מצרי שנשא עמונית". ובכה"ג, אין בנו מתייחס אחריו, דהוי הולד נכרי כבכל מקום דבא ישראל על אשה עכו"ם. ומשמע מדברי הרמב"ם דאעפ"כ, נקבע הפגם אחר האב. ואע"ג דאין יחוס בין אב לבן בעכו"ם, עכ"פ לגבי קביעות האומה, אזלינן בתר האב. דקביעות האומה תלויה בקריאת שם, ולא ביחוס ממש, דהא ליתא התם. והה"נ יל"פ בדעת הרמב"ן, דקביעות האומה תלויה באב אע"ג דאין יחוס בין אב לבן עכו"ם כלל, וכמשנ"ת.